

Bạn muốn trở thành một tác giả Phật giáo? - Mong tất cả cùng trở về... (Hết)

ISSN: 2734-9195 14:30 10/11/2025

Giả sử AI đã đạt đến mức hoàn hảo, tiếp cận toàn bộ tri thức nhân loại. Chỉ cần hỏi chatbot, bạn sẽ nhận được mọi câu trả lời đúng, đầy đủ và khích lệ về Phật pháp. Liệu điều đó có thể thay thế vị thầy sống không? - Tuyệt đối không.

Khép lại chuỗi bài viết về việc sáng tác và xuất bản sách Phật giáo, tác giả đã tìm đến hai nhà xuất bản hàng đầu trong lĩnh vực này là Daniel Aitken, Giám đốc Nhà xuất bản Wisdom Publications và Nikko Odiseos, Giám đốc Shambhala Publications, cùng nhiều vị giảng sư Phật học khác, để lắng nghe góc nhìn của họ sau khi đăng tải các kỳ nội dung.

Shambhala mỗi năm xuất bản khoảng 60 đầu sách với 33 nhân viên; Wisdom xuất bản 30 đầu sách với 17 nhân viên.

Vì Phần 5 nói về trí tuệ nhân tạo (AI), nên chủ đề ấy cũng mở đầu cho các cuộc trao đổi lần này. Tất cả đều dẫn đến một mối quan hệ then chốt: AI, sách, người

thầy và sự thực hành phật pháp.

Tri thức không phải là trí tuệ

Daniel Aitken nêu một giả định thú vị: *“Giả sử AI đã đạt đến mức hoàn hảo, tiếp cận toàn bộ tri thức nhân loại. Chỉ cần hỏi chatbot, bạn sẽ nhận được mọi câu trả lời đúng, đầy đủ và khách lệ về phật pháp. Liệu điều đó có thể thay thế vị thầy sống không? - Tuyệt đối không”.*

Vì sao? Bởi vì ta cần một mối tương giao với người đã từng sống, từng đi trên con đường tu tập ấy, người có kinh nghiệm và chứng ngộ. Chính họ mới là người dẫn đường.

AI không thể thay thế điều đó.

Hiểu biết về phật pháp không đồng nghĩa với trí tuệ phát sinh từ hành trì. Sức mạnh của người thầy nằm ở năng lực hiện diện, nơi mà giáo pháp được truyền đạt bằng tâm, bằng đời sống, chứ không chỉ bằng ngôn từ.

Một cuốn sách có thể làm sáng tỏ những khái niệm trọng yếu, nhưng cũng như cuốn “cẩm nang lái xe”, đó chỉ giúp ta hiểu, chứ không khiến ta thực sự biết lái xe.

Thực hành phật giáo không phải là quá trình “tích lũy kiến thức”, mà là chuyển hóa nội tâm, nghe, tư duy, quán chiếu và ứng dụng vào hành động đầy từ bi trong đời sống. Khi đó, tâm phục vụ thay cho tâm vị ngã, mới chính là tinh túy của giác ngộ.

Nikko Odiseos cũng đồng quan điểm, ông đặt vấn đề trong bối cảnh của nền kinh tế chú ý hiện đại, nơi sự tập trung của con người bị đánh cắp từng phút giây, như phân tích trong cuốn *Stolen Focus* (Johann Hari, 2022).

Ông cho rằng: *“Phật giáo là con đường giúp con người giành lại quyền làm chủ tâm mình, nhưng sự sống còn của đạo pháp không nằm ở những mô phỏng bằng ngôn ngữ của AI, mà ở giá trị thực tiễn của việc học, hành và chuyển hóa”.*

Theo ông, hiểu sai căn bản về AI là ở chỗ: con người đang cố “tìm kiếm thêm điều gì đó”, thay vì học cách “buông bỏ, cắt đứt chấp chước và ảo tưởng”.

Phật pháp, xét đến cùng, là tiến trình “giải học” (Un-learning), học để buông, không phải học để thêm.

Khi đạo không thể truyền... qua máy

Tác giả cũng tìm đến Rafe Martin, Thiền sư tại Endless Path Zendo (truyền thừa dòng thiền của Philip Kapleau Roshi), để hỏi về cảm nhận của ông trước việc giảng dạy Phật pháp qua AI.

Hình minh họa tạo bởi AI

Rafe Martin chia sẻ: *“Tôi rất hoài nghi việc truyền dạy Phật pháp qua AI. Đạo không chỉ là những lời lẽ hợp lý về mặt trí thức. Đó là cả một quá trình dài tu tập, vấp ngã, thử thách, thất bại rồi đứng lên; là sự chín muồi trong nhân cách và lòng từ bi của người thầy, điều mà máy móc không thể thay thế”.*

Sau đó, tác giả gặp Jeff Wilson, học giả thuộc truyền thống Tịnh độ chân tông (Jodo Shinshu), Giáo sư Khoa Tôn giáo - Đại học Waterloo, kiêm giáo sĩ tại chùa Phật giáo Toronto.

Ông có một góc nhìn khác: *“Trong Tịnh độ chân tông, vai trò của tập thể, của tăng đoàn còn quan trọng hơn cả vị giáo sĩ. Bởi chúng ta đều là những con người vô minh, cùng nương tựa vào trí tuệ và bi tâm của Phật A Di Đà. AI có thể mô phỏng tình bạn, nhưng đó chỉ là một ‘vở kịch câm’, không có tình thương, không có lòng đồng cảm thật sự như trong Tăng đoàn”.*

Ông cho rằng, ngay cả khi một cuốn sách do AI viết có thể được đem ra thảo luận trong nhóm đọc kinh, điều đáng quý không phải là nội dung cuốn sách, mà là sự tương tác, gắn kết và khai mở giữa con người với nhau.

Tuy nhiên, Wilson vẫn giữ thái độ hoài nghi: *“AI không thể tự soi rọi mình trong ánh sáng trí tuệ và lòng bi của Phật; những gì được tạo ra, vì thế, chỉ là vỏ rỗng”.*

Cuối cùng, cuộc trò chuyện kết thúc với Mitra Barua, học giả truyền thống Theravāda, nguyên là tỳ kheo và hiện giảng dạy tại Martin Luther University College.

Ông nhận định: ở các cộng đồng Theravāda, chư Tăng là người dẫn dắt về nghi lễ, tụng niệm, phước nghiệp, còn việc nghiên cứu kinh luận thường ít phổ biến trong hàng cư sĩ. Dù vậy, các tác phẩm Phật học nổi tiếng ở phương Tây phần lớn lại do các Tỳ kheo viết, như Bhikkhu Bodhi, Thanissaro, Analayo hay Ajahn Brahm, những người nỗ lực giữ gìn tinh thần nguyên thủy của Anapanasati (niệm hơi thở) trong bối cảnh hiện đại hóa.

Dù mỗi truyền thống có phương thức riêng trong việc truyền đạo, mẫu số chung vẫn là sự truyền thừa giữa người với người. Một vị thầy hiểu rõ căn cơ học trò có thể đưa ra lời chỉ dẫn phù hợp, điều mà sách hay chatbot đều không thể làm được.

Phật pháp không phải là nơi nương tựa duy nhất. Tam Bảo luôn bao gồm: Phật - đại diện cho vị thầy, Pháp - giáo lý và Tăng - cộng đồng tu học.

Dù chúng ta viết và xuất bản cho hôm nay, cho thế hệ mai sau, hay thậm chí cho những thuật toán AI đang “bắt chước” tiếng nói con người, thì một điều vẫn sáng rõ: **Sách Phật giáo là kho báu của nhân loại.**

Xin cúi đầu tri ân những con người đã đem ánh sáng ấy đến thế gian, cùng gìn giữ và xiển dương.

Nguyện lời Pháp trở thành liều thuốc xoa dịu nỗi khổ và ngọn đèn soi đường cho những ai tìm cầu chân lý sâu xa hơn.

Tác giả: **John Harvey Negru**/Chuyển ngữ và biên tập: **Thường Nguyên**

Nguồn: buddhistdoor.net